

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на

Людмила Руменова Стоин

Н. В. ГОГОЛ: СИМВОЛНИ СВЕТОВЕ И ТЕАТРАЛНИ ПРАКТИКИ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

(Научно направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“)

Работата е с обем 169 страници и съдържа увод, три глави, заключение, приложение с девет илюстрации и използвана литература – общо 48 библиографски единици, от които 40 на български, две на руски и шест на английски език. Към тях са включени и шест линка.

За отправна точка на изследването е избран семиотичният прочит на творчеството на Гогол, последван от литературоведско вглеждане в текстовете – драматургични и прозаични – през тяхната поетика, в която специален акцент се пада на гастрономическия пласт, определен като централен в светогледа на руския класик. В своето изложение аз ще си позволя да прескоча теоретичните разсъждения на Людмила Стоин върху семиозиса и неговата употреба от автора на „Шинел“, тъй като част от членовете на журито са далеч по-компетентни в тази област от хуманитаристиката; няма да коментирам и избрания от дисертантката подход към театралната теория, а ще се съсредоточа основно върху потенциала за нейната практическа приложимост: сфера, в която, струва ми се, предложеният за защита труд постига съществен принос.

Бях провокиран най-вече от силното настояване в дисертацията на два момента, изтъкнати за основополагащи у Гогол – гротеската / гротескното и гастрономическото / кулинарното. Предизвикателството, а и интересът ми се породиха от обстоятелството, че и двата аспекта на пръв поглед са част от физическата и физиологическа партитура на персонажа и драматургичната ситуация, все едно дали тя е изведена от прозаичен, или от

експлицитно сценичен текст. Искан да проследя и да установя в коя точка според Стоин тази несъмнена специфика на Гоголевото светоусещане преминава от конкретно материалното в метафорично-символното, кои са механизмите, разширяващи я до онази вътрешна абстрактност, която е в състояние да направи неговите сюжети и лица наднационални, надвременни, универсални – такива, в чиято психодинамика и екзистенциална платформа всеки съпреживяващ текста или спектакъла възприемател може да се проектира и да припознае самия себе си. Всъщност това мое очакване бе осуетено от обратното настояване: че театърът (и светът) на Гогол са едносъщни с натуралното, телесното, вещественото. Въпреки че внимателно и подробно проследих аргументите за едно подобно допускане, смятам, че в конкретния случай разликата между телесна и словесна гротеска е в полза на втората; с други думи, нейното осмисляне и пренасочването на постигането ѝ не през физически жестове или физическа партитура, а през доверието и желанието това да бъде изведено в словесната (и енергийната) динамика на изричането от сцената, е далеч по-изобилно и уместно за по-неочаквани открития в условията и пространството на едно театрално зрелище, независимо от жанра му – спектакъл, пърформанс, импровизация, хепънинг, инсталация или комбинация между тях. Казвам го не за да оспорвам или отхвърлям възможността едно представление по Гогол да изглежда по описания от Людмила Стоин начин, а защото подобна теза е интересно противопоставяне на практиката в XXI век да четеш един каноничен автор по-скоро през режисьорски откази, отколкото през (не)съзнателно подчиняване на традицията. В случая – през отказа да се ползват подобни средства и възможността именно словото да извърши поставената задача (за гротесков ключ и съответната поетика) много по-докрай, отколкото всякакви телесни и предметно-сценографски онагледявания сцената обичайно предлага.

Донякъде споделям подобно становище и по отношение на гастрономията – в добре обмислен и защитен режисьорски анализ или решение може да се постигне по-завършено истината за един персонаж през заявените или демонстрирани от него кулинарни предпочитания в диалога, отколкото през показването им в претрупване на сцената с трапези, блюда, гозби...

Важен момент от дисертацията са проведените дълбочинни интервюта. Намирам едно такова решение за уместно, обогатяващо и продуктивно, отварящо перспективата за идеи и тенденции, полифонично съчетаващи несъвпадащи стилове, визии и мислене, които винаги са твърде полезни в правенето на изкуство. Тук дисертантката се обръща към шестима професионалисти от различни области на театъра с ярка собствена позиция, която, представена по съответния начин, разгръща нови перспективи към темата. Намирам за особено важно и за изключителен принос интервюто с проф. Здравко Митков, театрална с най-продължителна практика върху изследвания автор и с най-сериозен не само режисьорски, но и педагогически опит в реализирането на Гоголеви текстове на българска сцена.

Струва ми се, че библиографията е недостатъчна, особено в конкретните заглавия, посветени на Гоголевото творчество. Тя не изчерпва писаното на български език, а също и наличните изследвания на руски, английски и други европейски езици.

В заключение бих казал следното.

Собственият опит на дисертантката е добре и убедително изложен, но е все още недостатъчен, за да затвърди професионално изведена и многостранно огледана позиция върху Гоголевия свят. Казано по друг начин, работата се основава на много чужд и малко свой опит с избрания автор, който вероятно (и е напълно разбираемо) ще бъде добавян във времето, ако темата продължи да се развива. Като препоръка към тази перспектива да се помисли интегрирането и усвояването на чуждестранния опит върху Гогол – най-вече руски и украински, доколкото в тези два културни контекста творчеството на драматурга е най-вече експлоатирано в извънлитературоведски план – това са спектакли, филми, театрални прегледи, комикси, илюстрирани издания и т. н.

Имам три въпроса към Людмила Стоин.

Първият: кои водещи тенденции в поставянето на Гогол може да открие от видяното и съпреживяното в чуждия театър?

Вторият: след като е усвоила този сериозен теоретичен масив, но е все още в началото на практическата си дейност, то кое от натрупаното и осмисленото в

преспективата на режисьорската и педагогическата си работа смята, че може да има най-пряка приложимост на сцената?

Третият: ако по-нататък смята да продължи със сценичните си опити върху Гогол, коя интерпретативна и концептуална посока би избрала?

С оглед на всичко, изтъкнато дотук, и съдейки по постигнатото в дисертационния труд, предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Людмила Руменова Стоин образователната и научна степен „доктор“.

София,

3 май 2026 г.

Доц. д-р Стилиян Петров